

Kampsituasjonen nå.

Den norske kirkes og de norske læreres protest mot å medvirke til nasifisering har vakt gjenklang over hele verden. Den svenske presse viser at den har vakt motstandsviljen hos det svenske folk. Kong Haakons tale til Amerika 9. april forteller hva vår kamp betyr for våre landsmenn ute. Den amerikanske undervisningsministers hyllest til de norske lærere viser hva vi har gjort for landets fremtid etter krigen.

Vi fylles med stolthet og takknemlighet fordi vi har fått være med og utrette dette. Det er vår evne til å holde sammen som har skapt den nye situasjonen og mot vil berge oss i fremtiden også. Vi er dypt rystet over arrestasjonen av våre 1000 kolleger. Men vi vet at ingen ville beklage mer enn de arresterte om vi gav oss. Vi må alle være beredt til å tåle det samme som dem, og vi må også være forberedt på at noen av de arresterte gir etter. Men: heller fengsel enn medlemskap i sambandet. Vår aksjon i februar har gitt oss anledning til å velge standpunkt, og vi er glad fordi vi hver eneste dag kan vise hvor vi står. Vi har intet høyere ønske enn å fortsette vår lærergjerning, men vi forlanger å få gjøre det som fri menn og kvinner. Våre presters innsats har gitt oss nytt mot og styrke. Også foreldrene har styrket oss ved å trosse loven om NSUF's ungdomstjeneste.

NS teller med spenning dag for dag medlemstallet i lærersambandet og bruker alle midler for å øke tallet. De undser seg ikke for overdrevne redselsskildringer fra Jørstadmoen og tråspøten nordover for å vekke fortvilelse blandt de arrestertes pårørende. De forsøker å innbille oss at vi kan få de arresterte løslatt ved å gi oss når det gjelder lærersambandet. De fortier ombyggelig at en slik ettergivenskap ville føre ikke bare oss, men hele det norske folk over i et avhengighetsforhold, så vi alle, ikke minst ungdommen, blir utsatt for langt alvorligere ting enn vi tar på oss nå.

Terrorlinjen er valgt av NS i skolesaken og de har fått støtte av visse tyske krefter, dog ikke alle. For å få lov til å fortsette må NS overbevise tyskerne om at veien virkelig fører fram. Ikke alle tyskere er begeistret over å utføre bøddeltjeneste for Quisling med hele verden som tilskuere. Men kan NS få overbevist tyskerne om at terroren fører fram når det gjelder å få lærerne inn i sambandet, da vil vi med en gang få tuse-n nye arrestasjoner. Det sikreste middel mot øket terror er derfor å holde stand. Hver lærer som går seg idag fører andre kolleger i fengsel og forlenger arrestasjonen av dem som allerede er tatt.

Fra landsende til landsende møter vi en motstandsvilje som aldri før. Motstanden har idag kunnet samle seg om én sak. Vi står ikke hver for oss og kjemper om ting som er mindre vesentlige. Tross departementets forsikringer om hvor ufarlig medlemskapet i lærersambandet er, vet alle at noen bedre sak, enn enklere sak får vi aldri å slåss for. Det gjelder for eller mot NS og intet annet.

Reichskommissar Terboven kom i sin tale 21. april også inn på lærersaken. Det er ikke nytt at Quisling må ha hjelp av sine beskyttere i sin kamp mot de norske folk, og det kan hverken forbause eller forskrekke oss som har sett det i praksis. Vi har visst det før og det forandrer intet i vår stilling nå. Derimot kan det være usikkert om Quisling stadig og fortsatt kan få tyskerne overbevist om berettigelsen av sine metoder. Vår motstand skal vise NS og tyskerne at alle yrkesgrupper må tilintetgjøres etter tur før sambandet og rikstinget kommer istand.

Vi tror heller ikke at lærerne lar seg skremme. Men det kan være noen som i menneskelig medfølelse synes at terroren blir for fryktelig. Men da må en være klar over at den minste ettergivenskap nå bare fører til ett sikkert resultat: øket terror. Fast og fryktløs motstand sikrer oss seiren!

NS påstår at lærerne streiker.

Uttalelser fra tyskere, både i Fremstående og underordnet stilling, viser at NS har formådd å gi dem det inntrykk at lærerne streiker. Ved streik nedlegger arbeiderne sitt arbeide, ved lockout nekter arbeidsgiverne dem å arbeide. Lærerne vil intet heller enn å arbeide etter sine tilsetningsvilkår. Maktene nekter dem dette og har for en stor gruppe endog tilbakeholdt deres opplynte lønn. Lærerne fortsetter å arbeide uten lønn. Dette kan vel ikke

kalles streik?

Lærerhustruene. I disse dager går mange varme tanker til de arresterte lærerhustruer og familier, i takknemlighet fordi de uten å klage er med oss i kampen. De har nok noe av det tyngste: å vente i uvisshet mens de vet at deres kjære har det vondt. En ung frøsønn hvis mann ble sendt til Grini fra Jørstadmoen sa: "Jeg synes nesten det er vondt at min mann som er så robust og kan tale strabaser bedre enn mange andre skulle slippe å reise nordover." Den selv ikke har behøvd lide, fylles med ydmykhet og med stolt og takknemlig glede over at dette er mitt folk!

Forvirring, overrumpling, trusler er departementets ulike ordre til de forskjellige landsdeler og skoleapning etter påske må sikkert sees som et ledd i deres kampanje for å forvirre oss, hindre oss i få den styrke som ligger i en ensartet opptreden. NS har systematisk lagt an på å forvirre og overrumple etter ordre fra høyeste hold. Det har mislyktes. Nu ser det ut som de særlig vil bruke trusler i de kommende uker. Således trues lærerne med: "Fra nå av den som blir arrestert ikke bli fri mot å melde seg inn i sambandet. Meld deg inn straks." Lærerinnene trues med at nå er det deres tur. De vil bli arrestert og deres eiendom inndradd. Ellen Haugseth har slått inn på denne linje etter at hun som eneste representant for lærerinnene var med på fylkesleder-møtet.

Universitetets henvendelse om artium. I lokalpresse og ved møter med elever av 3.gym. ble det i mars gjort kjent at bare NS eller sympatiserende skulle få adgang til artium. I den anledning henvendte 3 av professorene seg til Skancke. De gjorde bla. gjeldende at: "Vis den offentliggjorte bestemmelse "skulle bli gjennomført ville det bety at heretter ble først og fremst den politiske innstilling bestemmende for adgangen til universitetsutdanning, ikke som hittil evner og kunnskaper. Vi ville dermed ha tatt vekk grunnforutsetningen for et videnskapelig universitetsstudium og ha reist en konflikt med universitetet av meget alvorlig art." Departementssjefen svarte at disse meddelelser var blitt offentliggjort ved en feil og at noen slik betingelse for å få adgang til å ta eksamen artium ikke ville bli krevet, hverken i år eller senere idet adgangen til å framstille seg til artium vil være fri for alle gymnasiaster som måtte ønske det. Dette er meddelt universitetslærerne, idet de tre dekaner fikk bemyndigelse til å bringe Skanckes erklæring videre.-- Årets russ ble meldt opp til eksamen i februar.--

Pedagogisk seminar. Det ble i mars krevet av kandidatene at de måtte melde seg inn i sambandet for å få eksamen. Visstnok en gjorde dette, 70 nektet. Nu skal de alle allikevel få ta eksamen.

Blindern Studenthjems styre ble avsatt sist i februar. Det nye NS styret sa opp noen studenter, da sa de andre studentene selv opp og flyttet ut før påske og NS kom inn. Quisling viste hjemmet den ære å stille seg som dets høye beskytter. Da der i Oslo ved Nissens pikeskole ble satt igang gymnas ved sambandslærere for medlemmer av NS, med adgang også for utenbys, fikk de utenbys gutter gratis bphold på studenthjemmet. H-alve hjemmet har det meste av disse to år vært optatt av Gestapo. 25. april fikk skoleungdommen ordre om å reise hjem, NS studentene og Ulf Breien, som hadde innrettet seg i forstanderboligen måtte også ut tross Quislings beskyttelse. Gestapo må også flytte. Organisasjon Todt overtar nemlig studenthjemmet.

Lærerskolene er nu sluttet for i år med den begrunnelse at det gjaldt å frigjøre krefter til våronna. Avgangsklasse for sine forhåndskarakterer. Det sies at lukkingen er foretatt av Almqvist personlig, etter at nesten alle elevene var reist fra Levanger Lærerskole.

Lærerne og NSUF's ungdomstjeneste. I skriv. av 24. febr, tar Sæther avstand fra å ha sagt at lærerne skal delta i ungd. tj. I rundskriv fra Departementet sies fast at lærerne ikke vil få andre plikter enn dem de har hatt før, og at medvirking i ungd. tj. således blir en frivillig sak. 8. april slår lov om gjennomføring av den nasjonale ungd. tj. fast at skolestyrer og bestyrere plikter å gi opplysning for å få barna innrullert. I Agder har lærerne fått ordre om å levere oppgaver over barna årsklassevis og skolekretsvis. Ingen lærere må gjøre dette!

Orvar Sæther har i brev til foreldrene erklært at sambandet så å si intet krever av lærerne. På fylkeslederkurset i Oslo 22. april 1942 slår han fast at "Formålet med Lærersambandet er å skape et fast tømret lærerkorps som kan være et gagnlig redskap for staten." På et møte i Høvik NS lag gjør han utførlig rede for skolestriden. Vi bringer noen klipp fra referatet i "Asker og Bårums Budstikke" for 17. april: "... Lærersambandet ble grunnlagt som et ledd i lærerens store plan om å organisere hele samfundet i yrkeslaug. Arbeiderne er allerede organisert og lærerne har før vært organisert i en frivillig organisasjon. I det samfund NS skal bygge opp, vil alle komme til å tilhøre sitt laug. Dette er en tanke som hører den nye tid til og som har vist seg å være en fordel. Norges lærersamband er et ledd i denne plan, og det vil etter hvert bli samband for alle yrkesgrupper... Det må utelukkende være overbeviste NS-folk som overtar det frivillige arbeide i NSUF's ungdomsgrupper. Det ble så å si ingenting krevd av lærerne... De som fikk avskjed ble forberedt på å bli sendt til Nord-Norge, hvilket ettertrykkelig ble gjort. Det ble sagt at vi ville sende 300, men vi har sendt flere og idag befinner de seg i Nord-Norge. Maleren hadde skrevet et par artikler om det man krevde av lærerne, men det er klart at lærerne vil kampen selv. De vil gå mot statsmakten og lage så mange vanskeligheter som de kan få laget. Hvordan kan lærerne våge en slik kamp? Tror de at England vil vinne krigen i år og at de skal få igjen de samme gode grønne tider som før? Det skyldes uforstand at de virkelig har våget å være så sta som de er. Stående overfor dette prøvde vi å lette lærernes tilbaketog ved den siste forordning, hvorefter vi betraktet dem som medlemmer i og med at de optok undervisningen. Hvis lærerne var så redde for London at de ikke turde ta dette skritt å melde seg inn i sambandet, var det ingenting iveien for at vi kunde ta det første skritt. Med den makten som ligger bak NS med føreren som min. terpresident har vi råd til å være imøtekommende. Fra forskjellige deler av landet har vi fått meldinger om at dette skrittet er blitt misforstått... Istedenfor å bli møtt med velvilje, ble vi møtt med nye protester. Etter loven er disse protester ganske ugyldige. Likeså litt som en lærer kan protestere mot å være medlem av Statens Pensjonskasse, likeså litt kan han protestere mot medlemskap i Sambandet.. Denne kampen behøver vi slett ikke ta noe særlig tungt... Det skal ikke mer til enn en forordning som setter lærerne på plass. Det er heller ikke noen ligsfornødenhet at barna får undervisning i disse tider." Han forteller videre at organisasjonen utbygges med fylkes- og kretsledelse. "Det gjenstår nå å få noen lagledere" og erklærer tilslutt at: "Retten i lærerstriden er fullt og helt på vår side.. Det blir aldri tale om å vike en tomme. Det kan ta kort eller lang tid." Det er av særlig interesse å se at lærersambandet er ledd i planene om å organisere folket i yrkeslag som grunnlag for riksting og at lederen for landets pedagoger ikke anser det for noen livsfornødenhet at barna får undervisning, og at han er forberedt på en lang kamp.....

Nært på et gatehjørne, Sæther: "Men-hvem skal vi forhandle med?" Skancke: "De gir seg nok når de ser den behandling de arresterte får."

Arrestasjonene. 20. mars ble ca. 1100 lærere arrestert i sine hjem. En del av dem, som var syke, ble løslatt igjen. Resten ble ført til fengsel og konsentrasjonsleirer (Grini, Staværn, Falstad). Hard behandling, press. Noen ga seg (På Grini 5 hvorav et par syke). 31. mars ble ca. 700 fra forskjellige steder overført til Jørstadmoen. Transport i kuvogner under slette vilkår. Press om kapitulasjon. 15-20 av de 700 ga seg og reiste hjem. En del syke slapp også ut. 12. april ble ca. 150 overført til Grini, resten, ca. 500, ble sendt til Trondheim. Hård, langvarig transport over fjellet i kuvogner. I Trondheim innskipet i D/S: "Skjerstad", meget slette vilkår ombord, 5 dødt på sykehus. Transporten søkt stanset av NS fylkesmann, NS læge Rian, og av prestene i Trondheim, avslått. Avgang 15. april, ankomst Bodø 17. april, avgang 21. april, passert Harstad 22. april, fra Tromsø 23. april. Melding til Røde Kors: Sunnhetstilstanden bra. Bestemmelsesstedet er ennå ikke sikkert kjendt (25. april). Røde Kors og silvilbefolkningen søker overalt å få hjelpe, men det er ikke meget de kan få gjort. Ikke bare Norge, men hele verden følger

ned i våre tapre kollegers harde ferd mot nord. De er våre frontsoldater og vi er stolt av dem. - - Etter påske er der også foretatt en del arrestasjoner bl. a. i Molde og Kongsberg. I Stavanger og Egersund ble alle gjenværende lærere under 60 år arrestert.

Skolesituasjonen idag.

Med Departementets rundskriv av 25. april kommer skolestriden i Norge inn i en ny fase. Vi slår fast følgende:

Det var Departementet som stengte skolene og nektet lærerne lønn med mindre de underskrev en erklæring om at de var medlemmer av Lærersambandet. Nå åpner Departementet skolene og tilsier lærerne lønn fra 1. mai uten at erklæringen om medlemskap lenger kreves. Da de avgitte erklæringer ikke er trukket tilbake av lærerne selv, må de selvsagt stå ved makt. Når Departementet sier at "medlemskap i Norges Lærersamband følger automatisk med lærerstillingen" så er det en fortolkning som lærerne ikke godtar. - Derimot står lærerne nå som før villige til å fortsette sin undervisning, de har aldri nedlagt sitt arbeid, det er Departementet som har søkt å lockoute dem. Når lærerne begynner igjen må de passe på følgende:

De må gjøre elevene kjent med lærernes standpunkt i skolestriden, og også gjøre dette kjent for foreldre og andre interesserte. Kommer sambandet eller Departementet på Sambandets vegne med noen som helst krav, må dette avvises idet man ikke betrakter seg som medlem og ikke er forpliktet til å følge andre bestemmelser enn de som følger etter ens tilsetningsvilkår. Man må ikke skrive under på noe som N.S. skolestyre eller rektor forelegger i forbindelse med gjenåpning av skolene. Departementet stiller ikke noe slikt krav. Vær på vakt, krev betenkningstid. Ingen må la seg overrumple.

Ved en kommende utbetaling av lønn må en forvisse seg om at en ikke i kvitteringen skriver under på noe som kan tolkes som tilbakekalling av tidligere avgitte erklæringer eller kan tas som erkjennelse av medlemskap i sambandet. Skulle myndighetene finne på å trekke i lønn for kontingent til sambandet skal en i kvitteringen skrive: "Mottatt a konto kr. av lønning". Deri legger en at en ikke erkjenner å ha mottatt sin fulle gasje. Mange spør: Hvorledes skal vi kunne hjelpe våre arresterte kolleger? Det er sårt å konstatere at saken er kommet i den stilling at vi lite makter. Men vi må være med å reise en så sterk bevegelse at den har muligheter for å bli hørt. I første lærerråd må en rette en inntrengende forestilling til Departementet om at våre kolleger må løslates. Og vi må overalt virke for denne saken med de midler som står til rådighet.

Vern og trygg opplysningsarbeidet.

Ordentlig, saklig opplysning er selve grunnlaget for vår nasjonale front. Like viktig som det er at pålitelige etterretninger og direktiver blir spredd, like viktig er det at færrest mulig (og iallfall ingen uvedkommende) får vite ad hvilke veier de kommer. Tal aldri om at du selv stiller med eller kjenner noen som stiller med hemmelige etterretninger, uten at det er nødvendig for selve arbeidet. Les aldri en hemmelig avis mens den er ukjente eller uvedkommende tilstede. Les den i enrum eller i en nær krets av absolutt pålitelige. Gi den videre på tomannshånd. Hjelp til å spre god opplysning, men sett ikke arbeidet i fare. La oss slå en beskyttende mur av taushet omkring alt hemmelig norsk arbeid.